

1 Jedno ze stanovišť, která kociánek dvoudomý (*Antennaria dioica*), rostlina roku 2023, osídluje – vřesoviště asociace *Vaccinio-Callunetum vulgaris*. Národní přírodní památka Křížky. Foto M. Chytrý

2 Dalším stanovištěm kociánku dvoudomého jsou trávníky na výchozech vápencových skal. Z vrchu Zbírov u Skoupého, okres Příbram. Foto P. Koutecký

3 Častým místem výskytu tohoto druhu jsou i okraje lesních cest, jaký je zde na enklávě bývalé Chaloupky v Krušných horách. Foto J. Brabec

4 Předseda České botanické společnosti Karel Prach dokumentuje výskyt hlaváčku letního (*Adonis aestivalis*) na kraji pole nedaleko Hrubé Vrbky, okres Hodonín. Foto K. Vítovcová

ústavem Akademie věd ČR jsou představena v článku na následující straně). Zároveň proběhly dvě exkurze zaměřené na ověření výskytu hlaváčku letního – první směřovala do okolí Podbřežic na jižní Moravě, druhá zavítala do Kralup nad Vltavou.

V oblasti mezi Kralupy nad Vltavou a Velvary se hlaváček letní dříve vyskytoval dosti hojně a v relativně nedávné minulosti zde byl sporadicky nalézán i mnohem vzácnější hlaváček plamenný (*A. flammea*). Během květnové exkurze ČBS však byly zaznamenány jen dvě menší populace hlaváčku letního. Jedna z nich čítající pouhé dva kvetoucí exempláře byla objevena na jižních svazích vrchu Lutovnick, druhá s několika desítkami jedinců hlaváčku letního se nacházela v okolí polní cesty při západním okraji Velvarského háje. Potěšující ale byl výskyt některých dalších vzácnějších druhů ruderalních či segetálních stanovišť, jako jsou např. řepinka latnatá (*Neslia paniculata*), pipla osmahlá (*Nonea pulla*), mrvka myší ocásek (*Vulpia myuros*, v posledních letech se v polích šíří), rmen rakouský (*Anthemis austriaca*), kozlíček zubatý (*Valerianella dentata*), mák polní (*Papaver argemone*) a nejspíše i trýzel rozkladitý (*Erysimum repandum*).

Pro r. 2023 Hlavní výbor ČBS zvolil rostlinou roku kociánek dvoudomý (*Antennaria dioica*, obr. 1–3, blíže na str. 115–117 této Živy). I v jeho případě je pozorován značný úbytek populací a i zde lze důvody hledat ve změnách v obhospodařování

krajiny. Někde je na vině upuštění od pastvy, jinde se podmínky pro kociánek výrazně zhoršily zintenzivněním zemědělské nebo lesnické produkce. Podíl na ústupu má zároveň celkové znečištění krajiny imisními spady, jež ničí mykorrhizní houby, se kterými žije kociánek v symbióze.

Výjma zvláště chráněných území, kde je tradiční hospodaření nahrazeno ochrannářskou péčí, přežívá dnes kociánek dvoudomý zejména ve světlých lesích. Opět platí, že ochrana druhu a jeho biotopu jde ruku v ruce s dobrou vůlí hospodáře a jeho ochotou přizpůsobit jí realizované zásahy. Základem k provádění vhodných opatření je samozřejmě povědomí o výskytu společenstva s ohroženým druhem v daném místě. Podobně, jako tomu bylo u hlaváčku letního, i v případě kociánku dvoudomého jde zhusta o lokality, které nejsou botanicky příliš atraktivní a nemusí být dostatečně floristicky prozkoumané. Zároveň má, vzhledem k postupujícím změnám v krajině, smysl ověřovat i dříve známá místa výskytu. Proto i letos ČBS vyzývá k mapování rostliny roku jak odbornou veřejnost, tak všechny ostatní návštěvníky přírody.

Mapování kociánku dvoudomého zaštiťuje Botanický ústav Akademie věd ČR.

Údaje o jeho nálezech můžete zaslat prostřednictvím formuláře zveřejněného na stránkách <https://www.rostlinaroku.cz/> (instrukce k vyplnění najdete na <https://botanospol.cz/cs/mapovani2023>). V případě nejistoty ohledně určení nalezených rostlin prosíme o zaslání údajů k pozorování včetně fotografií na e-mailovou adresu koordinátora mapování Zdeňka Kaplana (kaplan@ibot.cas.cz).

V průběhu roku vyjdou kromě příspěvků v této Živě i další popularizační články věnované kociánku dvoudomému, dozvíte se o něm i v časopise *Botanika* (2023, 1: 2–4). Přípraveny jsou také exkurze s cílem ověřit výskyt kociánku, přičemž do vydání Živy, kterou nyní čtete, by jich mělo proběhnout celkem pět.

Informace o rostlině roku budeme postupně doplňovat na webovou stránku České botanické společnosti (https://botanospol.cz/cs/rostlina_roku-2023). Zveřejňovány budou i na facebookovém a twitterovém profilu. Doufáme, že si příspěvky naleznou své čtenáře a pomohou rozšířit povědomí o daných rostlinách, stejně jako o problematice jejich ochrany.

Použitou literaturu a internetové odkazy uvádíme na webové stránce Živy.

